

ประสิทธิภาพในการจัดทำแนวทางพัฒนาการเกษตรระดับตำบล
ความโครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาเกษตรกร (คปพ.)
ของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี
เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล จังหวัดลำพูน

Field Extension Agents' Efficiency in Developing
Planning Approach for Tambol Agricultural
Development : The Agricultural
Planning System and Farmer
Development Project at
Lampon Province

วิทยานิพนธ์

โดย

น.ส.อารีนา พิชัยวงศ์

เสนอต่อคณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับสูง
พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
พ.ศ. 2537

รับทราบ
ศาสตราจารย์ ดร. วิมลรัตน์
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

30 มี.ค. 2537

วิทยานิพนธ์ : ประสิทธิภาพในการจัดทำแผนทางพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ตามโครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาเกษตรกร (คปพ.) ของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล ; ศึกษาเฉพาะกรณีเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล จังหวัดลำพูน

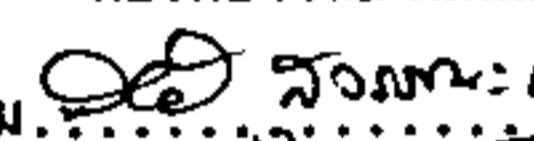
Field Extension Agents' Efficiency in Development Planning Approach for Tambol Agricultural Development : The Agricultural Planning System and Farmer Development Project at Lampon Province

โดย : นางสาวอารีนา พิชัยวัตต์

Miss Areena Pichaiwatt

นักศึกษาคณะพัฒนาสังคม รุ่นที่ 11 รหัส 520341006

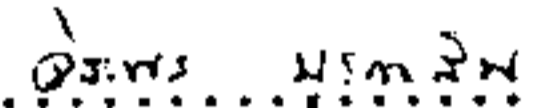
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) ได้

ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ลงนาม..... ประธาน
(รศ.ดร.รพี สุวรรณะชอ)

วันที่ 3 ธันวาคม 2536

ลงนาม..... ที่ปรึกษา
(ผศ.ดร.พีระพงษ์ มานะกิจ)

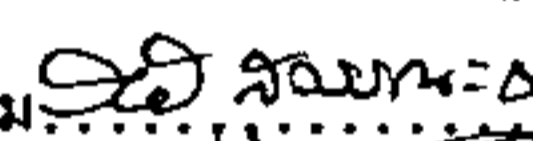
วันที่ 3 ธันวาคม 2536

ลงนาม..... ที่ปรึกษา
(อาจารย์จิระพร บุรณลิน)

วันที่ 3 ธันวาคม 2536

ลงนาม..... ที่ปรึกษา
(นายเกษม ศรีโยทัย)

วันที่ 3 ธันวาคม 2536

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
ลงนาม..... ประธาน
(รศ.ดร.รพี สุวรรณะชอ)

วันที่ 14 ธันวาคม 2536

ลงนาม..... กรรมการ
(ผศ.ดร.พีระพงษ์ มานะกิจ)

วันที่ 14 ธันวาคม 2536

ลงนาม..... กรรมการ
(อาจารย์จิระพร บุรณลิน)

วันที่ 14 ธันวาคม 2536

ลงนาม..... กรรมการ
(นายเกษม ศรีโยทัย)

วันที่ 14 ธันวาคม 2536

คณะพัฒนาสังคมอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

..... คณบดี

(นายวิชัย รุชชาติ)

วันที่ 15 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2537

บทคัดย่อ

- วิทยานิพนธ์ เรื่อง : ประสิทธิภาพในการจัดทำแนวทางพัฒนาการ เกษตรระดับตำบล ตามโครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาการ เกษตร (โครงการ ลปพ.) ของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล จังหวัดลำพูน
- Field Extension Agents' Efficiency in Developing Planning Approach for Tambol Agricultural Development: The Agricultural Planning System and Farmer Development Project at Lamphoon Province
- โดย : นางสาวอารีนา พิชัยวัตต์
Miss Areena Pichaiwatt
- ชื่อปริญญา : พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
- วิชาเอก : การจัดการทางการพัฒนาสังคม
- ปีการศึกษา : 2536
-

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ (1) ประสิทธิภาพในการจัดทำแนวทางพัฒนาการเกษตรระดับตำบล จำแนกเป็น 2 มิติคือ 1. ความสามารถในการกำหนดสถานการณ์การผลิตทางการเกษตร และ 2. ความสามารถในการกำหนดแผนการเกษตร (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการจัดทำแนวทางพัฒนาการเกษตร ได้แก่ ความรู้ของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล เกี่ยวกับกระบวนการวิเคราะห์พื้นที่การเกษตรและเกษตรกร ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล เกี่ยวกับกระบวนการวิเคราะห์พื้นที่การเกษตรและเกษตรกร และความสามารถของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลในการแก้ปัญหาการพัฒนาการเกษตร

ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจมาใช้ในการวิเคราะห์โดยการสัมภาษณ์
 เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล รวมทั้งสิ้น 58 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสถิติ
 พรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อสรุปลักษณะทั่วไป
 ของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลที่ศึกษา และใช้วิธีการสถิติอนุมานในการทดสอบสมมุติฐาน
 ได้แก่ ค่า Pearson's Product Moment Correlation Coefficient (r)
 เพื่อวิเคราะห์ระดับและทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม
 และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)
 โดยวิธีแบบกำหนดตัวแปรอิสระเข้าสมการทั้งหมด (Enter) เพื่ออธิบายอิทธิพล
 และลำดับความสำคัญของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม และอธิบายชุดตัวแปรอิสระ

กลุ่มเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลที่ศึกษา ส่วนใหญ่เป็นชาย (81.0%) มีอายุ
 โดยเฉลี่ย 36 ปี ผู้ที่สมรสแล้วและอยู่ด้วยกันประมาณสามในสี่ (89.7%) ประมาณ
 ครึ่งหนึ่ง (53.4%) ของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลที่ศึกษา จบการศึกษาสูงสุดระดับ
 ปริญญาตรี สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ
 (98.3%) และเริ่มรับราชการครั้งแรกในกรมส่งเสริมการเกษตรในตำแหน่ง
 เจ้าพนักงานการเกษตร (93.1%) ที่น่าสังเกตคือ ส่วนใหญ่ก็ยังดำรงตำแหน่ง
 เจ้าพนักงานการเกษตรอยู่จนถึงปัจจุบัน (96.4%)

จากการศึกษา พบว่า

ประสิทธิภาพในการจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของ
 เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ($\bar{X} = 7.6$) เกิน
 ครึ่งหนึ่งของกลุ่มเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลที่ศึกษามีประสิทธิภาพในการจัดทำแนวทางการ
 พัฒนาการเกษตรระดับตำบลอยู่ในระดับ "ปานกลาง" (69.0%) เจ้าหน้าที่เกษตร
 ตำบลที่มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ "ต่ำ" (31.0%) มีจำนวนน้อย ส่วนในระดับ
 "สูง" ไม่มี (0%) เมื่อเปรียบเทียบอิทธิพลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพ
 ในการจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ซึ่งได้แก่ ความรู้และความเข้าใจ
 ของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลเกี่ยวกับกระบวนการวิเคราะห์พื้นที่การเกษตรและเกษตรกร
 และความสามารถของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลในการแก้ปัญหาการพัฒนาการเกษตร
 พบว่า ความรู้ของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลเกี่ยวกับกระบวนการวิเคราะห์พื้นที่การ
 เกษตรและเกษตรกร มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการจัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตร

ระดับตำบล เป็นลำดับที่หนึ่ง (Beta = .286) ส่วนความเข้าใจของเจ้าหน้าที่
 เกษตรตำบลเกี่ยวกับกระบวนการวิเคราะห์พื้นที่การเกษตรและเกษตรกร มีอิทธิพล
 ต่อประสิทธิภาพในการจัดทำแนวทางการเกษตรระดับตำบล เป็นลำดับที่สอง
 (Beta = .231) อย่างไรก็ตาม ความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล
 เกี่ยวกับกระบวนการวิเคราะห์พื้นที่การเกษตรและเกษตรกร และความสามารถของ
 เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลในการแก้ปัญหาการพัฒนาการเกษตร สามารถอธิบายความ
 ผันแปรของประสิทธิภาพในการจัดทำแนวทางการเกษตรระดับตำบล ได้เพียง
 20.9%

เพื่อให้เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลสามารถจัดทำแนวทางการเกษตร
 ระดับตำบล ตามโครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาเกษตรกร และนำไปใช้
 ประโยชน์ตามแนวนโยบายระบบส่งเสริมการเกษตรในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 ผู้ศึกษาใคร่ขอเสนอแนะดังนี้

1. ควรจัดฝึกอบรมเฉพาะกิจสำหรับเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล หลักสูตร
 การประเมินผลและการจัดการโครงการ หลักสูตรการใช้ประโยชน์จากระบบข้อมูล
 เพื่อเพิ่มทักษะและการเรียนรู้โดยตรงต่อความสำคัญของการจัดการระบบข้อมูล
2. ควรให้สำนักงานเกษตรจังหวัดกำกับ ติดตาม คู่มือแผนการนิเทศ
 ในระดับอำเภอโดยเน้นเทคนิควิธีการนิเทศในลักษณะการอธิบาย แลกเปลี่ยน
 ประเด็นอันสำคัญระหว่างเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลและผู้นิเทศงาน
3. ควรให้โอกาสในการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการโครงการแก่
 เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล เพื่อให้มีโอกาสเลือกกิจกรรมและโครงการที่เหมาะสมต่อ
 ศักยภาพของพื้นที่
4. การจัดลำดับความสำคัญและกำหนดมาตรการที่ชัดเจนของนโยบาย
 ระบบงานส่งเสริมการเกษตร เป็นสิ่งจำเป็นต่อการลำดับความสำคัญของเป้าหมาย
 งานหลักและเป้าหมายงานรองของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลในการปฏิบัติงานในพื้นที่
5. เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลควรปรับปรุงบทบาทจากนักส่งเสริมการ
 เกษตร เป็นนักพัฒนาอย่างครบวงจรอีกบทบาทหนึ่ง เช่น นักวิเคราะห์ชุมชน และนัก
 การตลาด

ABSTRACT

Thesis : Field Extension Agents' Efficiency in
Developing Planning Approach for Tambon
Agricultural Development: The Agricultural
Planning System and Farmer Development
Project at Lampoon Province

By : Miss. Areena Pichaiwatt

Degree : Master of Arts (Social Development)

Major : Social Development Management

Academic Year : 1993

The study aims to analyze :

1. Field extension agents' efficiency in developing
a Planning Approach for Tambon Agricultural Development.

2. Factors effecting Field extension agents'
efficiency in developing a Planning Approach for Tambon
Agricultural Development are as followed:-

2.1 Field extension agents' knowledge in the
area' and farmers' protentiallty analysis process.

2.2 Field extension agents' understanding in
the areas' and farmers' protentiality analysis process.

2.3 Field extension agents' ability in sovling
agricultural development problems.

The data analyzed in this study from 58 Field
extension agents through scheduled interview technique. The
descriptive was collected statisties which were precentage,

arithmetic mean and standard deviation were employed to conclude the field extension agents' general characteristics.

The inferential statistics used in testing the hypotheses were Pearsons' products Moment Corretation coffeicient (r) and the Multiple Regression to explain the strength and direction of relationship between independent variables and the dependent variable.

The majority of field extension agents were male (81.0%) The sample average age was 36 years old. About 75% of them were married and luied with their families. About half (53.4%) of the sample were bechelor graduates in agriculiture. Most of field extension agents were Northerness (98.3%) and started their first carreer in the Agricultural Supporting Department Extension agricultural officers (93.1%) It should be noted that most of field extension agents (96.4%) have been in the some position since they started their warking.

The field extension agents' efficiency in developing a Planning Approach for Tambol Agricultural Development was found to be in the middle level ($X = 7.6$). More than half of them (69.0%) were classified in the middle level, while a few (31.0%) were classed in the lower one. None were found to be in the high level.

The factors effecting field extensive agents' efficiency in developing a Planning Approach for Tambol Agricultural Development were (1) the knowledge and (2) understanding in areas' and farmers' potentiality analysis process (3) ability in solving agrecultural development

problems. Moreover, the study showed that the most influential factor was the field extension agents' knowledge (Beta = .286), while their understanding was ranked as second (Beta = .231). The variation of efficiency in developing a planning Approach for Tambol Agricultural Development could be described about 20.9%.

Recommendations

1. Project Evaluation, Management and Data Processing Training courses should be provided for field extension agents.
2. The Provincial Agricultural Office should be responsible for the Amphur's supervision plan, emphasised on the exchange of skills between the supervisors and field extension agents' through seminar and Conferences.
3. The Field extension agents' participation in project management should be encouraged so that they can have the opportunity to decide what is best suited to their areas.
4. The Field extension agents' job description and working system should be clearly specified.
5. The Field extension agents should not only be agricultural development specialist, but also community and marketing analysts.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จขึ้นด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.รพี สุวรรณชาญ อาจารย์ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาอย่างมากเพื่อให้คำแนะนำ ความรู้ และตรวจแก้ไขทุกขั้นตอนของการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด และท่านอาจารย์จิระพร บุรณะสิน อาจารย์กรรมการที่ปรึกษาที่กรุณาให้ความรู้ทางด้านการวิเคราะห์ที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะและช่วยตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ รวมทั้ง อาจารย์ พันตรี ดร.พีระพงษ์ มานะกิจ อาจารย์กรรมการที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และ นายเกษม ศรีโยทัย อาจารย์กรรมการที่ปรึกษา ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้เอ่ยนามข้างต้นไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ เกษตรจังหวัดลำพูน ผู้ช่วยเกษตรจังหวัดลำพูนฝ่ายบริหาร เกษตรอำเภอทุกท่าน และคุณสายัณห์ พุทธชาศรี หัวหน้าฝ่ายแผนงานโครงการ สำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูนที่ช่วยเหลือร่วมมือในการรวบรวมข้อมูล และช่วยอ่านบทความความสะดวกรวมทั้งเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลจังหวัดลำพูนทุกท่าน ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูล เพื่อทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ร.ต.ท.สมบัติ คำปาละ คุณภควัตติ สาริกบุตร ที่ช่วยเหลือผู้ศึกษาในการประมวลผลข้อมูลและ คุณณัด เกิดงาม ฝ่ายแผนงานกรมส่งเสริมเกษตร

ท้ายที่สุดนี้ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้โอกาสทางการศึกษาครั้งนี้และเพื่อนรักทั้ง 4 คุณจินดารัตน์ สรณารักษ์ และนายแพทย์ โภกมล ทัศนวิโรจน์ ที่เป็นกำลังใจในการศึกษาตลอดมา และขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านของคณะพัฒนาสังคมที่ให้ความรู้แก่ผู้ศึกษาอันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง

อารีนา พิชัยวัตต์

คำถาม

การพัฒนาการเกษตรในปัจจุบัน ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ สาระสำคัญของแผนพัฒนาระบบการผลิต การตลาด ทำอย่างไรจะทำให้ภาคการเกษตรเกิดความยืดหยุ่นในการปรับระบบการผลิต ซึ่งมีเป้าหมายส่วนรวมอยู่ 3 ประการคือ กระจายระบบการผลิต กระจายผลการพัฒนา และการเพิ่มรายได้อย่างมั่นคง

ดังนั้น การศึกษาประสิทธิภาพในการจัดทำแนวทางพัฒนาการเกษตรระดับตำบลตามโครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาเกษตรกร จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้รู้ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยเจ้าหน้าที่ขององค์กรนั้นบรรลุผลตามนโยบายอย่างไร

อารีนา พิชัยวัตต์